'Decadència del segle XVI: portar la cort fora del Regne'

Autor: Júlia Benavent i Joan Iborra
Data de publicació: 29-06-2017

Un estudi de Júlia Benavent i Joan Iborra repassa els anys que van seguir a la mort del Duc de Calàbria, virrei del Regne de València . Entrevista extreta del diari “El Mundo”.

“Fosc, arrogant i desdenyós amb les institucions valencianes”. Així descriuen en Ferran d'Aragó, Duc de Calàbria i virrei de València, els autors d'un llibre que aprofundix en els successos que van seguir a la seua mort. La mort del Duc de Calàbria. Interessos i tensions nobiliàries a l'epistolari Granvela (1539-1561), de Júlia Benavent i Joan Iborra, publicat per la Universitat de València. L'estudi reunix 168 documents inèdits de cavallers valencians i estrangers, quasi íntegrament cartes. Van ser enviades a l’Antonio Perrenot de Granvela, secretari d'Estat de Carles V, i tracten els diversos assumptes, preocupants, de la ciutat de València. Especialment, la divisió entre els cavallers valencians, la presència d'estrangers mercaders savoians com Grillet i Garin, els beneficis eclesiàstics que anaven a les butxaques de la família Granvela i Tisnach ?consellers de Carles V?, la por als corsaris al Mediterrani, la lamentable situació de la justícia, o les qüestions religioses dels nous conversos, o moriscos, i la Inquisició.

Júlia Benavent i Joan Iborra

Com era la València del Duc de Calàbria?
Era un regne bàsicament despoblat, amb grans àrees urbanes actives econòmicament i socialment centrades en les ciutats caps de governació i les viles reials. Tanmateix, es mantenia cert ímpetu demogràfic alterat habitualment per les crisis de mortaldat provocades per les epidèmies. Hi convivien ben separats els cristians de natura i els moriscos amb dinàmiques poblacionals ben distintes. Socialment es mantenia encara viu l'esperit agermanat amb un episodi cruent de retorn a l'avalot i la contestació burgesa situat l'any 1542, dins el temps de virregnat del duc de Calàbria. Culturalment es vivia una mena de miratge gràcies a la cort ferraresa, instaurada pel virrei que recreava els usos de les grans festes cortesanes. Es valoraven els llibres, s'inicià el col·leccionisme pictòric i es mamprengué la construcció de Sant Miquel

dels Reis.

Quins van ser els trets humans i polítics més destacats del Duc? Es coneix la causa de la seua mort?
A l'epistolari en Ferran d'Aragó es presenta com un personatge fosc, arrogant i altiu, que menysprea contínuament els valencians i les seues institucions amb l'ajut inestimable dels càrrecs públics. El traspàs del duc de Calàbria és un dels episodis més foscos que planteja l'epistolari, obert a hipòtesis suggestives sobre la causa del decés. Fins ara s'acceptava que el duc havia mort per causes naturals. Una confessió del seu secretari particular Jeroni d'Icis obri la porta a valorar si foren els metges els responsables de la mort prematura del duc.

Per què han triat per al seu estudi esta dècada?
Les cartes que hem publicat, degudament anotades, formen part de l'Epistolari Granvela. Són cartes que es conserven a la Biblioteca Nacional, Real Biblioteca, Arxiu de Simancas i Arxius Municipal i del Regne, ací a València. És l'Epistolari de Antonio Perrenot de Granvela, secretari d'Estat de Carles V, que continuà al servei de la Corona després de l'abdicació, al servei de Felip II. És un epistolari apassionant, on vàrem trobar les cartes escrites des de València, per cavallers valencians i agents de la cort, com ara el Canonge Gai i els mercaders saboians Claudi Grillet i Jean Garin. Qualsevol període del segle XVI és interessant, però el motiu és el destinatari de les cartes. Pensem que pot haver-hi altres cartes en arxius valencians. Són fets coneguts, estudiats per grans historiadors. Nosaltres aportem una documentació nova, però complementària.

De tots els problemes que s'esmenten en les cartes, quin incidia amb més virulència en la societat?
Les bandositats nobiliàries van tindre una gran importància, probablement per la manca d'habilitat diplomàtica del duc. L'afer Masquefa originà la divisió de l'aristocràcia valenciana en dos bàndols amb una gran part dels nobles empresonats per ordre del virrei. El duc de Gandia, Francesc de Borja actuà de mediador per resoldre un tan greu problema social.

Després de l'esplendor del segle XV, el XVI suposà una decaiguda important. A banda de l'expulsió dels moriscos, quins altres factors el van propiciar?
El factor predominant de la decadència fou el trasllat de la cort fora del regne i la creació del Consell d'Aragó, un organisme burocràtic que entenia de les decisions polítiques que afectaven als territoris de l'antiga Corona. La inexistència d'una trama política valenciana forta amplià la introducció del castellà com a llengua de cort i bandejà de l'esfera noblliària el valencià.

Què va passar amb l'herència del Duc? Se'n beneficiaren els monjos de Sant Miquel dels Reis o va passar íntegra a Felip II?
Se'n beneficiaren els monjos jeronis, òbviament, perquè el duc fou molt generós amb ells. El testament del duc excloïa l'emperador de l'herència i declarava hereu universal el monestir de Sant Miquel dels Reis. Després d'un llarg plet, l'any 1564 l'herència tornà a les mans del rei Felip II, malgrat els esforços en contra de la Duquessa Mencia de Mendoza. Era la restitució del patrimoni a la Corona, que es va donar en més casos.

Alguna cosa a destacar sobre la figura de la seua primera esposa, Germana de Foix?
Germana de Foix és el motiu de la nostra propera recerca. Estem estudiant les dones de la Casa d'Àustria i considerem que ella és un personatge importantíssim, si tenim present que el primer fill de Carles V fou una xiqueta que tingué amb ella, vídua de Ferran el Catòlic.

06/05/2016 08:52
El Mundo
Bel Carrasco
Foto de portada: Monestir jeroni de Sant Miquel dels Reis de València
http://www.elmundo.es/comunidad-valenciana/2016/05/06/572bc637e2704e1a4c8b45e4.html